

Hermeneutika výnimiek

Jozef Duháček

20. mája 2024 ✝ Cirkev ✝ Komentár

Hlavným dôsledkom nejednoznačnosti dokumentov II. vatikánskeho koncilu je objavenie sa dvoch odlišných metodológií používaných pri interpretácii cirkevných vyhlásení a dokumentov, pričom jedna uprednostňuje inovatívny prístup a druhá prístup v súlade s katolíckou tradíciou. Tieto dve metodológie boli nazvané „hermeneutika zlomu“ a „hermeneutika continuity“.

II. vatikánsky koncil, verejné zasadnutie

zdroj: wikimedia commons

Ak by teda dokumenty II. vatikánskeho koncilu neboli zámerne nejednoznačné v niektorých zo svojich najdôležitejších doktrinálnych a disciplinárnych vyhlásení, nemuseli by sme sa obávať dvoch protichodných „hermeneutík“. Nikto, kto čítal *Syllabus omylov* alebo *Lamentabile sane*, netrpel ani najmenšou pochybnosťou, ako ich interpretovať. To, čo tieto dokumenty chceli povedať, povedali jasne a zreteľne a bez ohľadu na to, či čitateľ je obhajca tradičného alebo modernistického katolicizmu, nemá pochybnosť o tom, čo *Lamentabili sane* hovorí. Ale nie tak s dokumentmi II. vatikánskeho koncilu a s každým cirkevným dokumentom, ktorý bol odvtedy vyhlásený. Obsahujú v dôležitých miestach nejednoznačnosti, ktoré umožňujú protichodné interpretácie, záleží, ktorú metódu zvolíte. Niektorí tieto nejednoznačnosti nazvali časovanými bombami.

Dnes sme si už my všetci – tradicionalisti, konzervatívci a liberáli – zvykli na to, že aby sme vykreslili skutočný význam dokumentu, musíme sa pozeráť za hranice jazyka dokumentu. Je to často preto, že ten jazyk je skrátka nejednoznačný a ľahko neuchopiteľný. Jeden z dôsledkov tohto nešťastného trendu je vidieť v tom, čo sa dá nazvať „hermeneutika výnimiek“.

Toto je všeobecná zásada, či princíp, ktorý hovorí, že vždy keď Cirkev stanoví normu, ktorá je všeobecne záväzná, ale v špeciálnom prípade povolí nejakú malú výnimku alebo odchýlku od tejto normy, táto malá odchýlka sa ujme, predpisy, ktorými sa udeľovanie výnimky riadi, sa tak rozšíria a oslabia, že sa výnimka stane normou, norma sa stane mŕtvou literou a je odsunutá do oblasti zavrhnutých tradícií.

Ako príklad posluží známa koncilová deklarácia *Sacrosanctum concilium*, v ktorej sa uvádza, že:

36. § 1. Používanie latinského jazyka nech sa zachová v latinských obradoch, a to bez narušenia partikulárneho práva.

§ 2. Keďže v omši, pri vysluhovaní sviatostí alebo v iných častiach liturgie môže byť pre ľud často veľmi užitočné používanie národného jazyka, možno mu dať viac miesta, zvlášť v čítaniach a príhovoroch, v niektorých modlitbách a spevoch, podľa pravidiel v tejto veci jednotlivo ustanovených v ďalších kapitolách.

§ 3. Pri zachovávaní týchto noriem má kompetentná územná cirkevná autorita – o ktorej sa hovorí v článku 22, § 2, a keď treba aj po porade s biskupmi susedných krajín toho istého jazyka – právo rozhodnúť o tom, či a v akom rozsahu používať národný jazyk. Takéto uznesenia musí schváliť, čiže potvrdiť Apoštolská stolica.

Takže tu máme smernicu, ktorá nariaďuje zachovať používanie latinčiny vo sv. omši a obradoch, a súčasne sekundárne ustanovenie umožňujúce dať viac priestoru pre používanie ľudového jazyka, ak to kompetentná cirkevná autorita považuje za vhodné.

Ale čo sa stalo? Zachovala sa snáď latinčina? Rozhodne nie! Výnimka z pravidla, že ľudová reč môže byť niekedy v určitých situáciách povolená, sa stala normou v celom latinskom obrade natolko, že liberáli sa teraz s reálnym strachom obávajú možnosti, žeby sa Cirkev jedného dňa mohla „vrátiť k používaniu latinčiny“. To dokazuje, že používanie ľudového jazyka, ktoré bolo dovolené ako výnimka, sa zmenilo na normu. A tí, ktorí toto uskutočnili, si teraz úprimne myslia, že latinčina bola zrušená a už nie je oficiálnym jazykom Cirkvi!

Ďalší príklad tejto hermeneutiky výnimiek je vo výklade cirkevnej doktríny o tom, že ľudia v stave nepremožiteľnej nevedomosti majú možnosť dosiahnuť spásu. To nadväzuje na dogmu *extra ecclesiam nulla salus* – teda, že mimo Cirkvi, do ktorej sa človek dostane krstom a vyznávaním pravej viery – nemožno dosiahnuť spásu. Nedávno sme o tom písali na našom webe <https://christianitas.sk/kto-chce-byt-spaseny-musi-sa-predovsetkym-pridrziavat-katolickej-viery/>

II. vatikánsky koncil

zdroj: wikimedia commons / Lothar Wolleh

Neprekonateľná nevedomosť o potrebe krstu alebo o obsahu pravej viery sama o sebe nekonštituuje hriech, ale ani nie je vstupenkou do Nebeského kráľovstva. Sv. Augustín hovorí, že Boh sa nemal povinnosť nad nami zmiľovať, ale keď tak urobil, urobil to istým spôsobom. Ako spravodlivý Sudca všetkých spravodlivo odsúdil, lebo dedičný hriech je dostatočnou príčinou k vylúčeniu z večného života. Ako milosrdný Boh sa

však zmiloval a dal nám prostriedky spásy a toto milosrdenstvo je veľké a dáva nám dôvod veriť, že takého, ktorý v neprekonateľnej nevedomosti prežil život Boh automaticky nezatraca a bude k tejto prekážke, ktorú dotýčny nemôže sám prekonať, prihliadať. Ale Pius IX. jasne hovorí, že sa od takého človeka požaduje, aby úprimne zachovával prirodzený zákon a jeho predpisy, ktoré Boh vpísal do všetkých srdc a z logiky veci plynie, že takéto prípady sú výnimočné a rozhodne neplatí, že už nie je potrebné vstúpiť do pravej Cirkvi krstom a zotrvať v nej vierou.

Ale pozorujeme, že z tejto výnimky sa stala norma, zákon. Konzervatívny katolícky apologeta James Loukidis napríklad aplikoval doktrínu nepremožiteľnej nevedomosti na pohanov zhromaždených na modlitbových zhromaždeniach v Assisi v rokoch 1986 a 2002. Ako možno pohanov, ktorí sa zhromaždili v Taliansku, na dohľad od Ríma, na pozvanie samotného rímskeho pápeža, hlavy katolíckej Cirkvi a najvyššieho kňaza a učiteľa katolíckej viery, považovať za neprekonateľne nevedomých? Toto učenie Cirkvi, ktoré hovorí len o tom, že spása nepremožiteľne nevedomých osôb je možná, sa rozširuje natolko, že z toho vyplýva, že všetci nekatolíci sú spasení. Ale dnes už na zemi nie je takmer nikto, kto by spĺňal kritériá neprekonateľnej nevedomosti tak, ako ich Cirkev chápala a snáď ešte chápe. Neprekonateľná nevedomosť znamená, že človek ani nepočul o Kristovi a Jeho Cirkvi a ani nemal možnosť sa o tom dozvedieť, aj keby chcel. Kto teraz spĺňa tieto kritériá okrem niektorých neobjavených kmeňov niekde v Amazónii?

Existuje milión ďalších príkladov toho, ako sa malá výnimka rozširuje na univerzálnu normu: prípustnosť posluhovania dievčat pri oltári, anulácie manželstiev, prijímanie na ruku, laickí rozdávatelia, desiatky liturgických otázok, zneužívanie prirodzeného plánovania rodičovstva z nepodstatných dôvodov, atď. Všetky tieto príklady začali ako ústupky, ktoré boli výnimkou z normy, a všetky sa stali normou.

Faktom je, že moderný katolicizmus má zrejme nezdravú fixáciu na výnimky a odchýlky na úkor noriem. Nevieť povedať, kde presne to vzniklo, ale s koncilom to len nadobudlo extrémnu formu. Pravdepodobne to bola politická reakcia modernistov na vojnu, ktorú proti nim vyhlásil Pius X. Veľa z nich sa stiahlo, na jednej strane odriekavali protimodernistické prísahy a prestali písať otvorene modernistické traktáty, na strane druhej zahltili myslenie Cirkvi mentalitou výnimky. To umožňuje na jednej strane rozhodne a rázne sa postaviť za platnosť nejakého zákona či dogmy a na strane druhej ho naštepením množstva výnimiek zneplatniť a odsunúť do zabudnutia. Je očividné, že túto hermeneutiku výnimiek zaviedli do cirkevného života vysokí cirkevní hodnostári, ale (zároveň) bola nadšene prijatá ľuďom, pretože prináša obrovské benefity. Zachovávať nejaký zákon, čo je znakom cnostného človeka a zároveň ho beztrestne porušovať, a teda užívať si „výhody“, ktoré boli dostupné iba za cenu porušenia zákona.

Čím skôr sa vrátíme k tradícii, tým skôr sa vrátíme k Cirkvi, ktorá pozná iba jeden spôsob, ako interpretovať svoje dokumenty a prostredníctvom nich aj seba: a to je tradičný výklad používaný Otcami a posvätenými storočiami používania svätcami a Učiteľmi Cirkvi.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/hermeneutika-vynimiek/>